

Аналітичний центр «Нова Економіка»

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ЗА УМОВ ФІНАНСОВОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

27 червня 2020 року

Київ
2020

СЕКЦІЯ 10. ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Горин В. П.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО
ХАРАКТЕРУ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ 83

СЕКЦІЯ 11. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Кузьменко О. В., Яровенко Г. М., Саєнко Д. І.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ
РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 87

СЕКЦІЯ 12. ЛОГІСТИКА ТА ТРАНСПОРТ

Василига С. М.

ПОНЯТТЯ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА 92

Volchenko A. O.

PROBLEMS AND IMPROVEMENTS OF TRANSPORT
AND LOGISTICS PROCESSES IN AGRICULTURAL ENTERPRISES 93

СЕКЦІЯ 10. ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Горин В. П.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри фінансів імені С. І. Юрія

*Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Характерною тенденцією розвитку оподаткування споживання в сучасний період є посилення його соціального характеру, що дає можливість не тільки зберегти вагоме фінанське значення цих податків, але й повною мірою розкрити їх потенціал як регуляторів суспільного добробуту. У відповідності до критеріїв та принципів інклюзивного розвитку, коригування фінансальних інструментів має здійснюватись у руслі підвищення справедливості оподаткування споживання, його інклюзивності (загальність оподаткування, мінімізація практики ухилення від виконання фінансового обов'язку), ефективності (вагомий позитивний вплив на параметри, що характеризують рівень суспільного добробуту), інноваційності (використання прогресивних податкових технік).

Серед фінансальних інструментів оподаткування споживання найбільшим потенціалом регулювання суспільного добробуту наділений акцизний податок. Зазвичай, для регулювання цінової доступності підакцизних товарів найперше використовують коригування ставок акцизного податку, що відповідним чином впливає на їх ціну, а отже й обсяги споживання. Однак, в теперішній час у зв'язку зі появою на споживчому ринку нових товарів, зі споживанням яких пов'язують небезпечні соціальні чи екологічні наслідки, набрало актуальності питання розширення бази оподаткування акцизним податком.

Зокрема, значної уваги потребує проблема проведення продуманої політики оподаткування засобів нагрівання тютюну й електронних сигарет. Кількість споживачів альтернативних систем постачання тютюну за останні роки швидко зростає і в 2018 році, за оцінками, перевищила в Україні 100 тис осіб [3]. Поширеність електронних сигарет та засобів нагрівання тютюну серед молоді пояснюється відсутністю регуляції відповідного ринку та ціновою доступністю цієї

альтернативи сигаретам. Між тим, медичні дослідження все більш переконливо доводять, що рівень шкідливості електронних сигарет та засобів нагрівання тютюну не менший, ніж традиційних тютюнових виробів. Відтак, з початку 2021 року нікотинові рідини та рідини для електронних сигарет внесені до переліку товарів, що підлягають оподаткуванню акцизним податком. Такий крок має значною мірою нівелювати чинник цінової доступності цих товарів. Іншим заходом має стати заборона реалізації альтернативних систем постачання тютюну та електронних сигарет для неповнолітніх осіб.

Відкритим залишається також питання рівня податкового навантаження на електронні сигарети та системи нагрівання тютюну. На думку значної частини науковців, зважаючи на те, що ці продукти вважаються менш шкідливими для здоров'я людини, ніж традиційні сигарети, рівень акцизного податку для них має бути нижчим. Це матиме певний фіскальний ефект (розміри якого поки оцінити не можливо через відсутність повних даних про обсяги ринку цих товарів), а також стимулюватиме курців до переходу на більш безпечні форми паління [2]. Однак, на теперішній час переконливих наукових досліджень, що підтверджують меншу шкідливість електронних сигарет і систем нагрівання тютюну, ніж звичайні тютюнові вироби немає. Більш того, все більше науковців приходять до висновків про додаткові ризики від вживання електронних сигарет, зокрема зростання ризику хвороб серця, органів дихання (рак легень, розвиток хронічного обструктивного захворювання легень, запальні процеси та ін.), зниження імунітету, розвиток алергії тощо [1]. Окремі дослідження, які доводять нижчу шкідливість електронних сигарет, проведені за підтримки виробників сигарет, тютюнових компаній або ж залежними організаціями, а показники шкоди свідомо занижувались [4; 6]. Зважаючи на нетривалий період досліджень, невідомими є також довгострокові наслідки вживання цих продуктів.

На наш погляд, ще одним вкрай деструктивним наслідком популяризації електронних сигарет та систем нагрівання тютюну є їх психологічний вплив на курців. Ці товари позиціонують як продукт для тих, хто хоче кинути палити. Але, на думку медиків, неодноразові спроби кинути палити є більш корисними, ніж перехід на менш шкідливі засоби для паління. Більш того, частина курців, які мали намір кинути палити, можуть відмовитись від такого задуму, перейшовши на електронні сигарети. Таким чином, поширення цих продуктів та їх занижене оподаткування можна позиціонувати як контрдіяльність у напрямку зниження поширеності паління. Зважаючи на ці аргументи, при оподаткуванні електронних сигарет та систем нагрівання тютюну, на наш погляд, необхідно відштовхуватись від принципу презумпції вини. Тобто, поки відсутні

переконливі докази низької шкідливості цих продуктів для здоров'я людини, вони мають оподатковуватись за ставками, які застосовують для традиційних виробів з тютюну.

Окремим питанням вдосконалення політики акцизного оподаткування має стати врахування сучасних світових тенденцій щодо розширення переліку підакцизних товарів, зокрема внесення до нього сухих закусок, безалкогольних напоїв, в тому числі енергетиків, пальмової олії. На перший погляд, введення цих товарів до підакцизних нелогічне. Однак, як свідчить медична практика, в теперішній час в Україні, як і в інших державах, загострилася проблеми ожиріння населення, поширення діабету та інших захворювань, спричинених веденням нездорового способу життя та шкідливим харчуванням. Значною мірою, це є наслідком популярності в суспільстві їжі типу фаст-фуд. З метою обмежити споживання цукровмісних продуктів (газовані солодкі напої, енергетики та ін.), відповідний акцизний податок був вперше проваджений у Мексиці, Угорщині, з 2018 року він існує у Великобританії, Ірландії, ПАР та інших країнах [5]. Залежність ставки податку від вмісту цукру в безалкогольному напої у Великобританії мотивувало частину виробників перейти до виробництва напоїв з використанням менш шкідливих складників. Отож, впровадження специфічного акцизу мало додатковий ефект – вплив на виробників продукції та їх мотивація до виробництва більш корисних продуктів.

Оцінюючи перспективи запровадження акцизного податку на безалкогольні напої, на наш погляд, необхідно орієнтуватись на застосування специфічних ставок податку. На відміну від адвалерної, специфічна ставка податку покликана стимулювати виробників до переходу на виробництво більш дорогих, а отже більш якісних продуктів. Крім того, перевагою специфічних ставок є простота їх адміністрування. У випадку оподаткування безалкогольних напоїв ключовим складником, який має визначати диференціацію ставок податку, має бути вміст цукру, калорійність продукту, використання при виробництві ароматизаторів штучного походження та консервантів. Крім цього, введення акцизного податку на безалкогольні напої з використанням диференційованих ставок дасть змогу регулювати структуру їх споживання, стимулюючи попит на більш здорові для людини напої.

Література:

1. Головні факти про електронні сигарети та їх вплив на здоров'я. Офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/health/golovni-fakti-pro-elektronni-sigareti-ta-ih-vliv-na-zdorovja->

2. Кошук Т. Нові акцизи – старі проблеми. Уніан. 2020. 29 квітня. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/tetyana-koshchuk-novi-akcizi-stari-problemi-novini-ukrajina-10976993.html>
3. Покатис В. Итоги года: украинцы переходят на дешевые сигареты. URL: <https://delo.ua/business/itogi-goda-rynka-sigaret-prodazhi-padajut-a-kont-349582/>
4. Heated tobacco product claims by tobacco industry scrutinized by UCSF researchers. URL: https://www.eurekalert.org/pub_releases/2018-10/uochtp-102218.php
5. OECD Tax Policy Reforms 2018: Tax Cut Trend Continues as Countries Aim to Boost Investment. URL: <http://www.austaxpolicy.com/news/oecd-tax-policy-reforms-2018-tax-cut-trend-continues-countries-aim-boost-investment/>
6. Scientists describe problems in Philip Morris e-cigarette experiments. URL: <https://www.reuters.com/investigates/special-report/tobacco-iqos-science/>